

LIBRIS | We know
ALIKI KAFETZOPOULOU books

Întoarcerea Sfântului Ioan Gură de Aur

roman istoric

Traducere din limba engleză de
Anca Sârbulescu

EDITURA ILEANA
București

CUPRINS

Străinul	5
Prăvălia lui Leontie	16
Palatul senatorului.....	25
Vești triste	36
Taina.....	43
Victime fără vină	58
În cumpăna vieții.....	67
Marea hotărâre	78
Prigoana.....	89
Un prieten la drum	99
Întâlnirea	110
Adevărata libertate	124
Exilatul.....	130
Întoarcerea.....	143
Chipuri istorice pomenite în carte.....	151

STRĂINUL

– Nichifor, ești gata? Pleci?

Glasul Iulianei se făcea cu greu auzit peste valurile ce se spărgeau la țărm și se destrămau cli-pocind în pietricelele risipite pe plaja nisipoasă acoperită de spuma mării...

Nichifor își desfășură în palma deschisă un colț al năvodului, întinzându-l și uitându-se surâzând la lucrul mâinilor sale. Împletitura nu se deosebea cu nimic de cea a tatălui său. Cu toate că nu mai făcuse niciodată înainte așa ceva, băiatul izbutise, ucenicind doar puțin pe lângă părintele său, să răsucească firele cu iscusință, să lege strâns nodurile și să împletească plasele pescărești ca cel mai îndemânat și mai vechi în meșteșug năvodar. Putea de acum înainte să-și ajute tatăl care își câștiga traiul vânzând năvoade. Se mai uită o dată la năvod apoi își aținti ochii în depărtări.

Bosforul i se deschidea strălucitor la picioare. Brăzdată de raze, apa albastră scânteia în fără de

număr risipite diamante iar tărâmul din față, plin de verdeață și case frumoase de marmură albă, se răsfrângea întunecat în limanul de safir.

Bărci și goelete cu catarge înalte și ornamente de lemn cioplit, trireme și corăbioare de călători și mărfuri, vase cu vâsle și luntre bogate de preumblare tăiau apa, lăsând în urmă dâre colorate și zugrăvind în chip fermecător priveliștea mării.

La ceasul acela pe fața albastră-argintie a apei se deslușeau în depărtare două puncte întunecate. Zărindu-le Nichifor se gândi cu bucurie că poate și bărcuța tatălui său se întorcea de la pescuitul de noapte. Bosforul era cu adevărat încântător, cu apele sale albastre și malurile înverzite pline de pini și de livezi încărcate de roade.

Cu toate acestea călătoria pe mare nu era lipsită de primejdii chiar și pentru marile trireme deoarece corăbiile aveau să se țină departe de Marea Neagră și să ocolească cu grijă Symplegadele¹, mai ales în ceața deasă a iernii. Și fiindcă

¹ Symplegadele (cunoscute și drept Stâncile Cynaneane (albastre) sau Stâncile Strivitoare sunt două insule stâncoase la întâlnirea Bosforului cu Marea Neagră. În mitologia greacă se credea că aceste stânci plutitoare, fără rădăcini în mare, se lovesc la răstimpuri una de alta, la întâmplare, strivind corabia prinsă între ele și că acest lucru s-ar fi întâmplat până la trecerea lor de către Iason și argonauți. Iason ar fi dejucat izbirea stâncilor care urmau să-i strivească corabia, dând drumul printre ele unui porumbel. Acesta a scăpat doar cu penele cozii prinse de stânci iar corabia argonauților a trecut în urma lui, fără ca stâncile să aibă timp a se îndepărta și a se izbi din nou. De atunci stâncile au rămas nemișcătoare (n. ed.).

aveau să călătorească până la marea Egee¹ și la Evia² după culori de purpură, familiile matrozilor se temeau întotdeauna de nenorociri. Așa că mare le era bucuria când ochii lor vedeau aievea ceea ce căutau cu încordare în zări – întoarcerea corabiei multășteptate.

Deși nu mai era tânăr, bătrânul Teodot se aventura neobosit și neînfricat departe pe mare ca să-și hrănească copiii. El nu era numai un bun pescar ci și un iscusit pescuitor de scoici care izbutea câteodată, deși nu des, să strângă grămezi întregi de scoici de purpură. Scoicile deși mici erau bine plătite, deoarece din ele se scoteau culorile pentru țesăturile imperiale de mult preț.

– Pleci, Nichifor, sau o pornesc eu? întrebă din nou Iuliana, ivindu-se în prag.

Acolo, la adăpostul unei sălcii uriașe se deslușea în umbră căsuța pescărească aflată chiar la marginea ținutului aceluia locuit de pescari, cu nelipsita grădiniță de legume scaldată în verdeață. Mai jos erau întinse prăjinile cu cârlige din cele folosite la întinsul năvoadelor iar dincolo de acestea începeau livezile bogate și pădurea deasă de pe colină.

Iuliana păși afară și se îndreptă spre fratele ei, punându-și mâna streășină la ochii albaștri ca să

¹ Marea Egee este numele părții de nord-est a Mediteranei, între Grecia și Turcia de astăzi (n. ed.).

² Evia (în grecește Evvoia, Euboea), este o insulă în Marea Egee, lungă (175 Km) și strâmtă (6 până 45 km) de-a lungul coastei de est a Greciei continentale (n. ed.).

se apere de lumina crudă. Părul auriu îi încununa gingaș cu bucle fruntea albă. În lumină, făptura ei înaltă părea și mai zveltă.

Nichifor se întoarse spre ea, în tăcere. Și el avea ochii albaștri și părul blond, trăsături delicate, chip îngeresc. Împlinise de curând șaisprezece ani. Fiind aidoma Iulianeii într-un tot, sărea în ochi faptul că sunt gemeni. Iar veșmintele ponoșite și sandalele roase nu știrbeau cu nimic din farmecul și frumusețea acestei perechi de tineri.

– Duci peștele la învățător sau să-l duc eu doamnei Nicareti? întrebă fata așteptând cu vădită nerăbdare răspunsul.

– N-avem destul pentru amândoi? întâmpină băiatul.

– Nu-s decît cinci sau șase în coșul pregătit de mama. Doar dacă vrei să aștepți până se întoarce tata, dacă vine cumva mai repede. Dar nu-l văd înapoi așa devreme.

– Atunci lasă-mă să-i duc eu, te rog. Tot trebuie să dau o raită prin Oraș.¹

– Bine, sunt pe băncuța din bucătărie. Fie... deodată glasul cu care își începuse binecuvântarea se frânse. Ochii albaștri i se întunecară de spaimă la vederea a doi necunoscuți care se ascundeau în spatele gardului dinspre livada vecină. Nichifor, cine-s oamenii ăștia...

¹ Constantinopol era capitala imperială a Imperiului Roman de Răsărit. Numit după Sfântul Constantin cel Mare, Constantinopolului i se spunea în chip familiar de către supuși „Orașul” (n. ed.).

Deodată, tot dintracolo se auzi un cal nechezând. Atunci Nichifor își aduse aminte că în dimineața de dinainte zărise un călăreț cărunt dând roată colibeii lor și ațintindu-l cu privirea. Băiatul crezuse că o fi vreun bogătaș care se întoarce de la vânătoare sau de la o raită călare și nu luase în seamă întâmplarea. Dar acum văzând din nou același cap cărunt, pitindu-se de astă dată după tufișuri, nu se mai simți în largul său. Ce căutau bărbații aceia în gospodăria lor? Curând însă ei își văzură de drum, călare pe caii lor.

– Și eu care credeam că au venit să-mi admire năvodul! făcu haz Nichifor. Și frații dădură să intre în casă.

În gospodăria lui Teodot era obiceiul ca ori-decâte ori în năvoade se prindeau ceva pești mai de soi, să trimită o parte din ei vreunui cunoscut drag, ca prinos al mărinimiei lui Dumnezeu care se revărsase asupra lor. Mai spunea Teodot că sunt atât de mulți creștini care se grăbiseră să-i ajute la greu încât chiar de le-ar fi trimis acestora tot ce prindeau de fiecare dată, tot n-ar fi fost de-ajuns ca să-i răsplătească. Și așa gemenii se îndreptau spre capitală cu voioșie, ducând cuiva un semn de dragoste și recunoștință.

Așa și astăzi: vecinul, Virigas, le adusesese câțiva calcani frumoși drept mulțumită pentru sfoara primită de la Anastasia. Anastasia, mama lor, se gândise să-i trimită fie doctorului, doamnei Nicareti bunăoară, care o îngrijise atât de bine

pe fiica lor mai vârstnică Mirna când aceasta fusese bolnavă, fie învățătorului Casian, căruia fiul lor îi era atât de îndatorat.

Peste puțină vreme Nichifor o porni pe drumul lung spre capitală. Străbătând în pas grăbit câmpiile, gândul îl purtă spre anii trecuți, pe când era un copil fără griji cu săculețul de piele în spate, mergînd ca și acum spre școala lui Casian. Pasul lui vioi făcea ca toate lucrurile din săculeț să sară încolo și înapoi: creioanele și ascuțitoarea, pietricelele de socotit, linia, tăblița de lemn dată cu un strat subțire de ceară, pentru scris. Însă anii aceia trecuseră și acum venise vremea să lucreze și să-și ajute tatăl. Bine că terminase o școală.

Dar ce fel de muncă să facă? Teodot nu voia cu nici un chip să-l hărăzească vieții aspre a mării. Și nici măcar plasele sale țesute cu iscusință n-aveau să-l facă pe părintele său să-și schimbe gândul. Din fericire aflase de la învățător că un anume Leontie, aurar, își căuta ucenic; o astfel de slujbă i se potrivea lui Nichifor.

De aceea, în drum spre profesorul său căruia îi ducea în dar pește, voia să treacă și pe la giuvaergiu, să vadă cum stau lucrurile.

În depărtare începeau să se zărească Cornul de Aur și zidurile Orașului când băiatul auzi în urma lui un tropot de cai. Își aduse fără să vrea aminte de călărețul străin pe care îl văzuse în dimineața aceea și grăbi pasul.

– Hei, tinere! Cum te cheamă? Întrebă cel mai vârstnic dintre călăreți, care într-o clipă îl și ajunse, înființându-se lângă dânsul. Îl privea pe Nichifor întrebător, dar și cu mulțumire ascunsă.

Nikifor roși. Se uită la străin cu mirare dar și cu neîncredere, și nu răspunse, silindu-l astfel pe călăreț să întrebe din nou.

Călărețul era un bărbat în vârstă, cu înfățișare foarte distinsă. Purta o tunică brodată bogat cu stele iar botforii ascuțiți de piele, ca și pălăria largă împodobită cu perle îl arătau a fi un om de vază, poate chiar cineva de la palat. Celălalt călăreț era tânăr, chipeș și cu păr des, buclat. Purta uniformă militară și părea să fie aghiotantul celui dintâi. Și el se uita țintă la Nichifor părând că așteaptă cu mult interes să vadă ce va răspunde acesta.

– Nichifor, spuse băiatul.

– Nichifor, Calistrate! strigă cu însuflețire patricianul, întorcându-se spre aghiotantul său.

Apoi se întoarse iarăși spre Nichifor:

– Care este numele părintelui tău? Și cu ce se îndeletnicește acesta?

– Este pescar, răspunse băiatul.

Tocmai atunci se apropie de dânsii o trăsură în care se aflau cunoscuți de-ai celor doi străini și începură să-și dea binețe. Bucuros că s-a ivit prilejul să scape, Nichifor se strecură neobservat și o porni grăbit mai departe, spre Constantinopol, slăvita cetate, mândria tuturor, care se întindea acum înaintea lui, peste Cornul de Aur.

Împăratul Constantin alesese în chip strălucit acest loc pentru capitala creștină a împărăției sale. Orașul se desfășura în capul peninsulei în triunghi, răsfrânt în apele liniștite ale Cornului de Aur, ale Boforului și ale Propontisului¹, întinzându-și pe șapte coline bogăția de palate, arcade și biserici strălucit împodobite.

Arhitecți, constructori, sculptori, pictori, mozaicari, mulțime de artizani și meșteșugari de tot felul lucraseră fără răgaz. Din tot cuprinsul împărăției veniseră să se așeze în orașul cel nou care cu fiecare zi creștea și era tot mai frumos oameni de vază: neguțători bogați, cărturari, patricieni.

Iar acum, în vara Anului Domnului 403, se ridicaseră tot mai multe clădiri, monumente, piețe, băi, apeducte și așezăminte de binefacere.

***

Cum străbătea grăbit orașul, Nichifor prinse din zbor spusele a doi trecători care-și vorbeau cu însuflețire :

– Te aștept în For, astă seară, să mergem împreună la Sfânta Sofia,² zicea unul.

¹ Propontis este vechiul nume al apelor care leagă Marea Egee și Marea Neagră prin Helespont (Dardanele) și Bosfor, astăzi Marea Marmara (n. ed.).

² Ridicată la porunca împăratului Constantin cel Mare drept catedrală imperială (Magna Ecclesia), a fost inaugurată de fiul acestuia Constantiu II la 15 februarie 360. Fiind distrusă de foc după alungarea lui Ioan în anul 404 a fost reparată și târnosită în anul următor (10 octombrie 405). Din zidirea lui Constantin nu a rămas nimic, Sfânta Sofia fiind cu

– Vorbește și astăzi? întrebă celălalt.

– Sigur că vorbește, ca întotdeauna, îl încredință tovarășul lui.

Nichifor era în culmea bucuriei! Cuvintele celor doi trecători îi risipiseră la vreme îndoiala ce îl neliniștise cu privire la împlinirea marii sale dorințe de-a asculta și el în seara aceea cuvintele de aur ale patriarhului lor, Ioan Hrisostom.

Oridecâte ori venea în Oraș, tânărul nu-și încărca mintea cu palate și prăvălii, nici nu-și făcea drum prin Hipodrom¹ sau prin Augustaiion² ale căror frumoase case împrejmuitoare nu se deosebeau cu mult de palatele împărătești. Nu sta să caște gura la aurul și opulența celor bogați, nici la vestitele statui și podoabe ale Senatului. În loc de toate acestea inima lui se îndrepta cu dor spre arcada de lângă biserica Sfânta Sofia ctitorită de Marele Constantin și desăvârșită de către fiul acestuia. El căuta să-și facă loc prin mulțimea de oameni adunați acolo până la ușa bisericii, de unde să-l vadă și să-l audă pe sfântul ierarh.

---

totul nimicită în vremea răscoalei Nika (13-14 ianuarie 532). Clădirea în ființă astăzi a fost ridicată de împăratul Iustinian în 536-537. Vreme de aproape 1100 de ani, de la inaugurare și până la cucerirea Constantinopolului de către otomani în anul 1453, Sfânta Sofia a fost fruntea bisericilor în creștinătatea răsăriteană (n. ed.).

¹Hipodromul era arena sportivă a capitalei imperiale, unde aveau loc mult îndrăgite de public întreceri de cai și care (n. ed.).

²Augustaion, Forul Imperial, era un spațiu ceremonial în apropiere de Sfânta Sofia (n. ed.).

Cuvintele acestuia nu erau cuvinte ca toate cuvintele. Nici predică nici discurs cum țineau alții. Ci un șuvoi de aur, o ploaie de aur din ceruri ce adăpa și învia sufletele și înnoia lumea cu harul virtuții!

– Nici când n-a mai fost un astfel de om pe pământ! se minunau mulțimile.

– Și poate că nici n-o să mai fie! spuneau, cu venerație, ieșind din biserică.

Și dragostea lor era tot mai puternică și dăruirea lor tot mai adâncă pentru sfântul păstor Ioan, căruia îi spuneau Hrisostom – Gură de Aur.

Faima lui se întinsese până în capitala imperială încă din vremea când era preot în locul lui de baștină, Antiohia. Oamenii îl prețuiau și îl iubeau mai înainte chiar de a-l fi cunoscut aieva. Cu cinci ani în urmă, când se stinsese din viață patriarhul de-atunci, ei se luptaseră și reușiseră să-l convingă pe împărat că presbiterul Ioan e cel mai vrednic să-i urmeze în scaun. Și toată lumea știa că acesta fusese adus la Constantinopol cu de-a sila, ca unul ce era nu numai un om fără pereche, înzestrat cu multe și neprețuite daruri, ci și avînd în piept o inimă nu doar de foc, dar și smerită.

Ca toți cei din familia sa și Nichifor îl iubea nespun pe sfântul păstor și n-ar fi precupețit niciodată nici o strădanie, nici o osteneală pentru a veni de departe și a-l asculta vorbind. Bucuros că i s-a ivit prilejul și de astă dată, tânărul fiu de pescar ajuns la zidurile cetății intră pe poartă și

LIBRIS

We know
books

se îndreptă spre casa învățătorului, pe care însă nu-l găsi acasă. Un vecin îl înștiință că acesta n-avea să se întoarcă până noaptea târziu, așa că băiatul duse coșul cu pește la doctor Nicareti după care merse mai departe spre prăvălia auralui Leontie.